

relevant statistical evidences have been provided; it has been established that a dynamic and stable economic and political system, along with a clearly functioning and transparent legal and tax system, are crucial for investors' decision making. The effectiveness of the use of tools for regulating investment processes in 30 CEE countries and post-Soviet countries based on World Bank methodology (Doing Business) have been analyzed, and Ukraine's extremely negative and unfavorable position in the above rating has been determined. Investment promotion agencies (IPAs) have been determined as an important institution to promote investments, which help attract foreign investment and create a favorable investment image of the country. A SWOT table on IPAs activities based on the analysis of various aspects of the IPA helped to make recommendations on the creation and optimization of IPAs' work in Ukraine. The effectiveness analysis of the securities market in Ukraine allowed determining its uneven development in quantitative and qualitative dimensions, including the volume and structure of sales; developing the corporate bond market in Ukraine is significantly inferior compared to neighboring countries. Development and improvement of market currency bonds in transition economies to the standards of developed countries is possible according to the given recommendations.

Keywords: state regulation, investment process, transition economies, institutional measures, investment promotion agencies, securities market.

Одержано 09.03.2017 р.

УДК 330.16:330.82:330.85

Смесова Вікторія Леонідівна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У КОНЦЕПЦІЯХ СТАРОЇ ІСТОРИЧНОЇ ШКОЛИ І МАРКСИЗМУ

У статті обґрунтовано систему економічних поглядів старої історичної школи і марксизму у контексті розвитку теорії економічних інтересів. Актуальність наукової статті визначається необхідністю встановлення внеску економістів на кожному етапі еволюції теорії економічних інтересів. Метою статті є обґрунтування специфіки і переваг наукового аналізу економічних інтересів старої історичної школи і марксистів у контексті зв'язку з відтворенням економічних інтересів в процесі розвитку господарства. Встановлено і охарактеризовано основні передумови розвитку індустріальної економіки, які визначали особливості економічних інтересів на мікро- та макроекономічному рівнях у господарстві XIX ст. Також розкриваються концептуальні узагальнення економістів історичної школи і марксистів відносно теоретико-методологічних засад, класифікації, взаємозв'язків економічних інтересів в процесі господарської діяльності. Обґрунтовано специфіку та еволюцію методології їх дослідження. Розкрито критичний погляд історичної школи відносно висновків та методологічного аналізу класичної школи політичної економії. Показано, що економісти зазначених напрямів економічних учень віддавали примат загальним (суспільним) економічним інтересам. Представники старої німецької школи найголовнішою функцією суспільних інтересів вважають захист і забезпечення реалізації інтересів людей. Національні інтереси не підкоряються єдиним «природним» законам економіки та правилам економічної політики, а мають свій, особливий та відмінний характер. Тому необхідно враховувати специфіку економічного розвитку та інтереси кожної нації. Марксистами визначено зв'язок особистих інтересів із суспільними відносинами, які спричиняють економічне і соціальне положення, статус людини у суспільстві в цілому та в економічній діяльності зокрема. Однак суверенну функцію виконують суспільні інтереси, які детермінують ефективність суспільного відтворення. Критикується утилітаристське сприйняття природи особистих інтересів, їх монозв'язок з егоїстичними прагненнями щодо збільшення економічної вигоди, багатства, влади. Автором з'ясовано основні характеристики економічних інтересів в період розвитку індустріального суспільства XIX ст. залежно від їх змісту, об'єктів і суб'єктів, формування та реалізації, панівних форм, характеру і мотивів, мети, ступеня реалізації, інструментів регулювання, характеру прояву тощо. Подальші наукові розвідки будуть проводитися у напрямі визначення неекономічних інститутів, які чинять вплив на формування та реалізацію економічних інтересів у концепціях сучасних дослідників.

Ключові слова: відтворення економічних інтересів, вигода, економічна думка, економічні інтереси, інтерес, марксизм, німецька історична школа, прибуток

ВСТУП

Постановка проблеми. У теорії економічних інтересів слід виділити ряд робіт економістів XIX ст.,

представлених науковою спадщиною старої історичної школи і марксизму. Їх об'єднуючою рисою є зосередження у площині загальних (суспільних) економічних інтересів. Одночасно саме це відрізняє

зазначені напрями економічних учень від узагальнень інших економістів XIX ст. відносно економічних інтересів, зокрема, класичної школи політекономії, розробників утилітаристських теорій (І. Бентам, Дж. Ст. Мілль), теорій соціально-економічної гармонії інтересів (Ф. Бастіа, Г. Кері) [1-4], які віддавали перевагу індивідуалізму. Проблематика старої історичної школи досить широка – від теоретико-методологічного обґрунтування інтересів та визначення слабких місць наукового аналізу попередників до пошуку шляхів захисту національних економічних інтересів Німеччини. У марксистських поглядах було сформовано власну концепцію суспільних інтересів, спрямовану на усунення класового антагонізму інтересів, визначення їх місця в ряді категорій політекономії.

Встановлення внеску економістів на кожному етапі еволюції економічної науки у зв'язку з особливостями історичного розвитку господарства є важливим і актуальним в процесі вивчення генезису теорії економічних інтересів на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню наукових розробок у площині економічних аспектів інтересів приділяли увагу такі вітчизняні і закордонні вчені-економісти як В. Базилевич, П. Єщенко, Е. Ісраїлова, П. Канапухін, Б. Кваснюк, Н. Новікова, А. Скворцов, Н. Чернецова. Фокус уваги вчених був зосереджений на визначенні змісту і трактуванні категорії «економічні інтереси», характеристиці методологічних аспектів їх дослідження попередниками, обґрунтуванні основних протиріч та інструментів гармонізації економічних інтересів на сучасному етапі розвитку. Одночасно потребує уваги генезис поглядів щодо економічних інтересів, що дозволить встановити еволюційні зв'язки і походження висновків у сучасній теорії економічних інтересів

Мета статті (постановка завдання). Метою даної статті є обґрунтування специфіки і переваг наукового аналізу економічних інтересів старої історичної школи і марксистів у контексті зв'язку з відтворенням економічних інтересів в процесі розвитку господарства.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У системі поглядів щодо економічних інтересів розробки старої німецької історичної школи представлені працями Ф. Ліста, Б. Гільдебранда, У. Рошера, К. Кніса. Значний вплив на позицію економістів зазначеної школи чинили соціально-економічні умови розвитку Німеччини у XIII-XIX ст., які характеризувалися тривалим пануванням у цій країні феодальних устоїв, роздрібненістю, відсталістю промисловості, нерозвиненістю конкуренції, недостатністю сировинних ресурсів у зв'язку з відсутністю колоній та обмеженістю власних порівняльних переваг. Відповідно інтереси індивідуума у наукових висновках історичної школи стають другорядними, підпорядковуються інтересам держави та нації, а на перший план висуваються суспільні інтереси, спрямовані на захист та забезпечення реалізації інтересів людей. Суспільні

інтереси трактуються як «...спонукання, які за своєю природою є дійсно засобом, що збуджує в людях напругу тіла і духу, будить і викликає благородні почуття, – спонукання, якими людство повинно бути зобов'язане більшістю своїх успіхів» [5], що є спонуканням людей до існування заради держави.

У працях економістів німецької історичної школи критикується, з одного боку, абстрактний, а, з іншого – універсалізований методологічний підхід класичної школи політекономії щодо суті та природи економічних інтересів, яка «...поширює свої вчення однаково на всі держави і народи» [6, с. 19] і на їх основі робить дедуктивні умовиводи. «Вони припускають всюди однакові умови природи і рівні можливості народів, однакові стихії і засоби цивілізації. При цьому вони не мають поняття ні про історичний розвиток, ні про природне зростання громадських форм» [6]. Відповідно історична школа пішла іншим шляхом, незважаючи на те, що власної теоретичної концепції вона так і не побудувала. Використовуючи історичний метод дослідження та індуктивний аналіз, вона висунула на авансцену умови та соціальні закономірності розвитку суспільства як основу функціонування економіки та реалізації суспільних інтересів, вважаючи, що «окремі особи більшу частину своїх продуктивних сил черпають з громадських установ і суспільного устрою» [5]. Відмінністю методології «істориків» стало звернення до «морального, розумового, соціального і політичного стану» суспільства, тобто до сукупності неекономічних чинників, які визначають розвиток національного господарства в цілому та економічних інтересів зокрема.

Теорія інтересів Ф. Ліста була по суті концепцією реалізації «національних продуктивних сил», тобто здатності створювати багатство нації. Німецький економіст підкреслював наявність у кожної країни національної самобутності та проголосив необхідність врахування інтересів окремих націй. «Людське суспільство розділене на окремі національності, які представляють союз сил і інтересів, і в своїй природній волі стоять пліч-о-пліч з іншими товариствами подібного роду» [5]. Специфічні національні інтереси не підкоряються єдиним «природним» законам економіки та правилам економічної політики, а мають свій, особливий і відмінний характер. Тому Ф. Лист основною задачею економічної політики бачив об'єднання людей, здійснення економічного виховання нації, що і забезпечить піднесення продуктивних сил. «Інтерес кожної великої нації полягає в тому, щоб головним предметом її прагнень була національна асоціація продуктивних сил» [5] – як запорука благополуччя окремої людини і національного господарства в цілому.

Основним шляхом і механізмом реалізації політики економічного націоналізму та відповідно реалізації національних інтересів Ф. Лист бачив активне державне регулювання на основі створення єдиного загальнонаціонального ринку, затвердження державою системи протекціоністських норм та обмежень. Дотримання такої політики є необхідним до тих пір, поки рівень конкурентоздатності країни

значно не підвищиться. Таким чином, наукова цінність концепції інтересів Ф. Ліста, на наш погляд, полягає у виявленні чинників і механізмів узгодженого спрямування структурних компонентів господарства до відтворення фундаментальних інтересів нації, розгляд економічних інтересів як інструменту уникнення конфліктів інтересів між країнами, примноження національного багатства та інтенсифікації національного виробництва.

Б. Гільдебранд визначає центральною фігурою теорії інтересів народ як цілісну систему, на інтереси якої значний вплив чинять «нескінченні розбіжності [його] уявлень та понять, ... традицій і звичаїв, ... освіченості та історії, ... кількісне і якісне розходження в силах природи, праці і капіталу і впливаюча звідси відмінність в самих суспільних здібностях» [6, с. 217]. Таким чином, Б. Гільдебранд підкреслив залежність процесу формування та розвитку суспільних інтересів різних націй, з одного боку, від первинних, даних природою умов та ресурсів, та, з іншого – від усієї сукупності притаманних лише їм історичних, правових, соціальних та ін. цінностей.

Особисті інтереси у баченні представників історичної школи повинні повністю підпорядковуватися суспільним нормам та інтересам. Якщо зазначений принцип реалізується, це «заохочує людину до старанності і діяльності, розвиває особисті фізичні і духовні сили, пробуджує в окремих особах прагнення до освіти і до вищих духовних насолод... сприяє розвитку всього людства». Якщо ж у національному господарстві превалюватимуть особисті, егоїстичні інтереси, звернені до «придбання приватного багатства», це «приносить шкоду... тоді, коли [вони] стикаються з громадським добробутом і, коли особистим інтересам вони приносять в жертву благо цілого суспільства» [6, с. 222].

Таким чином, економісти історичної школи вірно підкреслили наявність у людини не лише прагнень до отримання економічної вигоди, а й наявність в ній форм відтворення суспільних інтересів. Відображення останніх є існування у людини як суспільної істоти «почуття спільноти», «почуття справедливості», які виступають рушійними силами суспільного відтворення, здійснення нею діяльності безпосередньо заради прогресивного розвитку національного господарства. Б. Гільдебранд робить важливий висновок, що реалізація суспільних інтересів людьми є передумовою цивілізаційного, а не деградаційного розвитку суспільства, отриманням людством «виграшу в поліпшенні свого положення».

Висновки марксистів також значно доповнили теорію інтересів. Використовуючи в якості методології аналізу діалектичний матеріалізм у поєднанні з історизмом, вчені розглядали економічні інтереси в концепті пізнання взаємозв'язків та протиріч між інтересами та іншими категоріями суспільного виробництва, в стані безперервної еволюції, на основі виявлення детермінант, мотивів, першопричин їх виникнення у сполученні з раціоналістським пізнанням закономірностей їх генезису.

Представники марксизму сходяться у поглядах щодо суспільного походження та характеру економічних інтересів, впливу на їх розвиток еволюції

господарського життя. Родоначальник зазначеного напряму економічної думки К. Маркс справедливо відзначив, що «суспільство... виражає суму тих зв'язків і відносин, в яких... індивіди знаходяться один до одного» [7, с. 214]. На думку Ф. Енгельса, економічні відносини кожного даного суспільства проявляються передусім як інтереси [10, с. 271]. Відповідно, спираючись на те, що людина – істота суспільна, її інтереси є характеристикою економічного буття, закарбування соціального простору, до якого вона належить, тих виробничих відносин, учасником яких вона є, – «інтерес приватних осіб ... його зміст, як і форма і засоби здійснення дані суспільними умовами, незалежними від індивідів» [7, с. 99]. Тобто суспільні умови, наявні у той чи інший період часу, та їх історичні зміни є основоположними детермінантами стану людини в системі виробничих відносин, а, отже, її інтересів.

В теорії інтересів К. Маркса примат віддається суспільним, а не особистим інтересам людини. Логіка наукового аналізу тут діє таким чином, що суспільні інтереси є історичною та одночасно базовою категорією по відношенню до інтересів окремого індивіда, оскільки перші виникли раніше за останніх і виступають як ціле по відношенню до частки. Одночасно з цим, інтереси людини виступають зв'язуючою ланкою з усупільненими та матеріальними цінностями, соціальним та економічним простором, у якому людина вступає у виробничі відносини та утворює економічні зв'язки. «Всезагальне» постійно породжується іншою стороною, приватним інтересом, і аж ніяк не протистоїть останньому як самостійна сила» [8, с. 236]. К. Маркс вказує на взаємопереплетіння приватного і загального інтересів та їх симбіоз: «приватний інтерес окремих осіб і так званий загальний інтерес, завжди супроводжують один одного» [8, с. 234]; «Кожен переслідує ... тільки свої приватні інтереси і тим самим ... він служить приватним інтересам всіх, тобто загальним інтересам... приватний інтерес вже сам є суспільно визначений інтерес і може бути досягнутий лише за умов, що створюються суспільством, і за допомогою наданих суспільством засобів, тобто він пов'язаний з відтворенням цих умов і засобів» [7, с. 99].

Визначними аспектами висновків Маркса щодо особистих інтересів слід вважати визнання впливу на них егоїстичних прагнень щодо збільшення економічної вигоди, багатства, влади («егоїзм»), самовідтворення та самовідданості тощо. Однак він жорстко критикує обмежене, утилітаристське сприйняття природи особистих інтересів, хоча і визнає їх «при певних обставинах необхідною формою самозатвердження індивідів» [8, с. 239]. Особистий інтерес, таким чином, з одного боку, віддзеркалює ество та походження дій людини, а, з іншого – корелює суспільні відносини, що спричиняють її економічне (вигідне/невигідне) та відповідно соціальне (високе/низьке) положення, статус у суспільстві в цілому та в економічній діяльності зокрема. У такому векторі аналізу особистий інтерес буде прямою детермінантою суспільно-економічних умов, відносин, тих інститутів, що склалися у тій чи іншій формації.

Крім того, К. Маркс підкреслив зв'язок особистих інтересів із класовим становищем людей. Характер поведінки суб'єктів виробничих відносин прямо залежить від їх визначального/невизначального положення у класовій структурі суспільства. К. Маркс виділяє панівний клас, інтереси якого спрямовані на повну реалізацію прав власника, отримання влади над робітничим («революційним») класом, присвоєння/відчуження та постійне відтворення національного багатства тощо. «Новий клас, який ставить себе на місце класу, що панував до нього, вже для досягнення своєї мети змушений представити свій інтерес як загальний інтерес усіх членів суспільства, тобто...надати своїм думкам форму загальності, зобразити їх як єдино розумні, загальнозначущі» [8, с. 47].

Ідентифікація особистих інтересів кожного класу підтвердила висновки щодо їх антагонізму. «Власник грошей стає капіталістом..., зростання вартості – його суб'єктивна мета, і, оскільки зростає привласнення абстрактного багатства є єдиним рушійним мотивом його операцій, стільки – і лише стільки – він функціонує як капіталіст...Тому споживчу вартість ніколи не можна розглядати як безпосередню мету капіталіста... не отримання одиничного прибутку є його метою, а його невинний рух. Це прагнення до абсолютного збагачення, ця пристрасна гонитва за вартістю» [9, с. 163-164]. Відповідно найголовніший особистий інтерес капіталіста виявляється у повному привласненні прибавочної вартості, а робітник за свою працю отримує зарплату. Останнє викликає протиріччя, боротьбу класових інтересів.

Окрім класових, вагому частину наукового аналізу К. Маркса займають й інші протиріччя інтересів. Особливо вчений приділив увагу протиріччям в процесі праці (суспільно-корисної та приватної), наявним протиріччям між формами привласнення (суспільною та капіталістичною), метою та засобами реалізації капіталістичного виробництва тощо [7].

У «Капіталі» К. Маркс чітко визначив та детально обґрунтував основні форми реалізації економічних інтересів залежно від сфери спрямування економічних ресурсів, які вчений відносить до «поверхневих» категорій: прибуток, відсоток, рента, заробітна плата та ін., що дало йому можливість показати співвідношення між інтересами промисловців, торгівців, власників земельних і трудових ресурсів тощо.

На наш погляд, К. Маркс акцентує увагу не лише на об'єктивній природі економічних інтересів, а й виявляє зміст дихотомії сутності інтересів – одночасної їх роздвоєності, поєднання об'єктивного-суб'єктивного. З одного боку, він підкреслив домінуючий, визначальний вплив на господарську поведінку людей об'єктивних умов, ustalених принципів та цінностей, детермінованих відповідним способом виробництва. З іншого – вчений, не усвідомлюючи цього, не відкидає суб'єктивне походження прагнень до реалізації особистих інтересів.

Таким чином, марксистам вдалося зробити важливі висновки в теорії економічних інтересів, не зважаючи на те, що у цілому їх теоретична спадщина сьогодні піддається критиці з боку сучасних науковців.

На основі проведеного аналізу нами розроблено основні характеристики економічних інтересів, представлені у табл. 1.

Отримані нами результати (табл. 1) доповнюють теорію інтересів у частині характеристики їх економічних аспектів на основі наукових висновків старої історичної школи і марксистів, які будувалися в контексті становлення індустріального господарства. Відповідно за версією істориків економічні інтереси зосереджуються на отриманні конкурентних переваг національним господарством порівняно з іншими країнами, а, за марксистськими уявленнями – більшою мірою пов'язані зі сферою промисловості та відображають прагнення антагоністичних класів до отримання доходів капіталістичного виробництва.

Таблиця 1

Основні характеристики економічних інтересів господарства XIX ст.*

Характеристики	Період розвитку господарства XIX ст.
Трактування економічних інтересів	<i>Теорії старої німецької історичної школи:</i> - реалізація суспільних інтересів людьми є передумовою цивілізаційного розвитку; - особисті інтереси підпорядковуються інтересам держави та нації; - підкреслено вплив історичних, правових, культурних, соціальних мотивів, пріоритетів, цінностей на особисті інтереси; - запропоновано державний механізм реалізації національних інтересів <i>Марксизм:</i> - примат суспільних інтересів; - суспільне походження та характер економічних інтересів; - особистий інтерес знаходиться від суспільно-економічних умов, що склалися на певному відрізку суспільно-історичного розвитку; - виявлено об'єктивну природу економічних інтересів; - антагонізм класових інтересів.
Зміст економічних інтересів	Прагнення та дії щодо нагромадження багатства в промисловості та сільському господарстві, торгівлі
Об'єкти економічних інтересів	<i>Німецька історична школа:</i> багатство нації <i>Маржиналісти:</i> користь, вигода, можливості, зручності від реалізації потреб, цінність економічного блага

Суб'єкти економічних інтересів	Німецька історична школа: нації, країни Маржиналісти, неокласики: споживачі, виробники, покупці, продавці
Формування економічних інтересів	Виробництво та реалізація промислової, сільськогосподарської продукції, здача землі в оренду, надання грошей під відсоток
Реалізація економічних інтересів	Реалізація, заснована на діяльності промислової, торгової та фінансової буржуазії, робочих та селян
Панівні форми економічних інтересів	Інтереси промислової, торгової та фінансової буржуазії ≠ Інтереси селян і робітників ≠ Інтереси держави
Характер інтересів	Постійний, експансивний, усвідомлений характер
Мотиви	Превалюють мотиви промислової буржуазії над мотивами робітників
Мета	Отримання суспільної економічної вигоди
Ступінь реалізації економічних інтересів	Капіталісти, підприємці, торговці, банкіри – повна реалізація, Робітники, селяни, – неповна, часткова, обмежена реалізація, держава – неповна реалізація
Переважаюча основа	Приватна власність на засоби виробництва, капітал, землю на основі експлуатації праці робітників, селян
Результати реалізації	Створення добавленої вартості, нагромадження національного багатства
Інструменти регулювання інтересів	Базисні економічні інститути – державні інститути, нагромадження, розподіл та реалізація коштів, законодавчі норми
Структура	Гетерогенна
Конфлікти інтересів	Між класами – щодо отримання доходу і суспільного становища
Характер прояву	З боку промислової, торгової, сільської, фінансової буржуазії – активність; З боку робітників та селян – інертність, безініціативність

* Розроблено автором

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Стара історична школа встановила зв'язок відтворення національних економічних інтересів із дією неекономічних чинників та активним впливом державних і законодавчих інструментів регулювання. Висновки марксистів доповнили теорію економічних інтересів через виявлення форм дійсності інтересів –

об'єктивної і неусвідомлено – щодо наявності їх суб'єктивної форми, через критику утилітаристського сприйняття природи особистих інтересів, ідентифікацію класовості інтересів та породжених цим протиріч. У подальшому науковий світ зосередився безпосередньо на розширенні сфери знань щодо неекономічних інститутів, які чинять вплив на відтворення економічних інтересів, що і визначає перспективи майбутніх наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антология мировой философии: Т. 3. Буржуазная философия конца XVIII в. – первых двух третей XIX в. / АН СССР. Ин-т философии // Ред. коллегия: Н. С. Нарский и др. – М.: «Мысль», 1971 – 760 с.
2. Милль Дж. Ст. О свободе [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://az.lib.ru/m/millx_d_s/text_1859_on_liberty.shtml.
3. Бастиа Ф. Экономические гармонии: избранное [Електронний ресурс] / Ф. Бастиа; пер. с франц. Ю. А. Школенко. – М.: Эксмо, 2007. – 1200 с. – Режим доступу: <http://ek-lit.narod.ru/bast201.htm>.
4. Principles of social science (1858-1859) / by Henry C., 1865. – Carey Philadelphia. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uc1.b3256903;view=1up;seq=11>.
5. Лист Ф. Национальная система политической экономии [Електронний ресурс] / Ф. Лист. – Режим доступу: http://royallib.com/book/list_fridrih/natsionalnaya_sistema_politicheskoy_ekonomii.html.
6. Гильдебранд Б. Политическая система настоящего и будущего / Б. Гильдебранд. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 296 с.
7. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М.: Политиздат, Институт Марксизма-Ленинизма при ЦК КПСС, 1968. – Т. 46. – Ч. 1. – 559 с.
8. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс, под ред. В. Адоратского. – М.: Партиздат, Институт Маркса-Энгельса-Ленина при ЦК КПС(б), 1934. – Т. 3. – 629 с.
9. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М.: Политиздат, Институт Марксизма-Ленинизма при ЦК КПСС, 1960. – Т. 23. – 907 с.
10. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М.: Политиздат, Институт Марксизма-Ленинизма при ЦК КПСС, 1961. – Т. 18. – 690 с.

Смесова Виктория Леонидовна

РАЗВИТИЕ ТЕОРИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИНТЕРЕСОВ В КОНЦЕПЦИЯХ СТАРОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ ШКОЛЫ И МАРКСИЗМА

В статье обоснована система экономических взглядов старой исторической школы и марксизма в контексте развития теории экономических интересов. Актуальность научной статьи определяется

необходимостью установления вклада экономистов на каждом этапе эволюции теории экономических интересов. Целью статьи является обоснование специфики и преимуществ научного анализа экономических интересов старой исторической школы и марксистов в контексте связи с воспроизводством экономических интересов в процессе развития хозяйства. Установлены и охарактеризованы основные предпосылки развития индустриальной экономики, которые определяли особенности экономических интересов на микро- и макроэкономическом уровнях в хозяйстве XIX в. Также раскрыты концептуальные обобщения экономистов исторической школы и марксистов относительно теоретико-методологических основ, классификации, взаимосвязей экономических интересов в процессе хозяйственной деятельности. Обоснована специфика и эволюция методологии их исследования. Раскрыт критический взгляд немецкой школы относительно выводов и методологического анализа классической школы политической экономии. Показано, что экономисты указанных направлений экономических учений отдавали примат общим (общественным) экономическим интересам. Представители старой немецкой школы главной функцией общественных интересов считают защиту и обеспечение реализации интересов людей. Национальные интересы не подчиняются единым «естественным» законам экономики и правилам экономической политики, а имеют свой, особый и отличный характер. Поэтому необходимо учитывать специфику экономического развития и интересы каждой нации. Марксистами определена связь личных интересов с общественными отношениями, которые определяют экономическое и социальное положение, статус человека в обществе в целом и в экономической деятельности в частности. Однако суверенную функцию выполняют общественные интересы, которые детерминируют эффективность общественного воспроизводства. Критикуется утилитаристское восприятие природы личных интересов, их моносвязь с эгоистическими стремлениями по увеличению экономической выгоды, богатства, власти. Автором раскрыты основные характеристики экономических интересов в период развития индустриального общества XIX в. в зависимости от их содержания, объектов и субъектов, формирования и реализации, господствующих форм, характера и мотивов, целей, степени реализации, инструментов регулирования, характера проявления. Дальнейшие научные исследования будут происходить в направлении определения неэкономических институтов, оказывающих влияние на формирование и реализацию экономических интересов в концепциях современных исследователей.

Ключевые слова: воспроизводство экономических интересов, выгода, экономическая мысль, экономические интересы, интерес, марксизм, немецкая историческая школа, прибыль

Smiesova Viktoria L.

DEVELOPMENT OF THE THEORY OF ECONOMIC INTERESTS IN THE CONCEPTS OF THE OLD HISTORICAL SCHOOL AND MARXISM

The system of economic views of the old historical school and Marxism in the context of the development of the theory of economic interests has been substantiated. The relevance of the scientific article is determined by the need to establish the contribution of economists at each stage of the evolution of the theory of economic interests. The objective of the article is to substantiate the specificity and advantages of a scientific analysis of the economic interests of the old historical school and Marxists in the context of the connection with the reproduction of economic interests in the process of economic development. The main prerequisites for the development of the industrial economy that determined the specific features of economic interests at the micro and macroeconomic levels in the economy of the 19th century have been established and characterized. Also conceptual generalizations of the economists of the historical school and Marxists concerning the theoretical and methodological foundations, classification, interrelationships of economic interests in the process of economic activity have been disclosed. The specifics and evolution of the methodology of their research have been substantiated. The critical view of the German school regarding the conclusions and methodological analysis of the classical school of political economy have been revealed. The economists of the indicated directions of economic doctrines gave primacy to general (public) economic interests have been shown. Representatives of the Old German School think that the main function of public interests are defense and implemation of people's interests. National interests don't submit to the unified «natural» laws of economics and rules of economic policy, they have their own specific distinctive character. Therefore, it is necessary to take into account the specifics of economic development and the interests of each nation. The connection of personal interests to social relations, which determine the economic and social situation, the status of a person in society as a whole and in economic activity in particular has been defined by the Marxists. However, the public interest fulfills a sovereign function, which determines the effectiveness of social reproduction. Utilitarian perception of the nature of personal interests, their monoconnection with selfish aspirations to increase economic benefits, wealth, power has been criticized. The main characteristics of economic interests during the development of the industrial society of the XIX century has been revealed by the author. Depending on their content, objects and subjects, the formation and implementation, the dominant forms, the nature and motives, the objectives, the degree of implementation, the instruments of regulation, the nature of the manifestation. Further scientific research will take place in the direction of identifying non-economic institutions that influence the formation and realization of economic interests in the concepts of contemporary researchers.

Key words: reproduction of economic interests, benefits, economic thought, economic interests, interest, Marxism, German historical school, profit.